

EBH/349/2016

Év

2016

Védett tulajdonság:

Nemzetiséghez tartozás

Diszkrimináció területe

Egészségügy

Szociális biztonság

Diszkrimináció típusa

Zaklatás

Befejezőmód

Jogsértést megállapító döntés

A magát roma származásúnak valló kérelmezőt - panasza szerint - a bepanaszolt kórház szülészeti osztályán gyermekének világrahozatala közben érte a sérelem. A szülésznő ugyanis a vajúdás közben azt mondta neki, hogy ha még egyszer kiabál, felpofozza és az arcába nyomja a párnát. Az őt ellátó orvos pedig úgy fogalmazott, hogy ha a kérelmező még egyszer kiabál, akkor behívja a pszichiátert, elveteti tőle a gyereket és „nem lehet gyese”, mindehhez pedig hozzátette, hogy „ti cigányok úgyis csak a pénzért szültök”. A kérelmező álláspontja szerint a bepanaszolt egészségügyi szolgáltató - azzal, hogy gyermeke világrahozatala során az őt ellátó orvos, illetve szülésznő emberi méltóságát sértő, roma származására utaló megjegyzéseket tettek - roma nemzetiséghez való tartozása miatt vele szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét és megvalósította a zaklatás tényállását.

Tárgyi ügyben a hatóságnak azt kellett vizsgálnia, hogy gyermekének világrahozatala közben a kérelmezőt a kórház személyzete részéről roma származása miatt érte-e zaklatás. E körben a hatóságnak először megvizsgálta, hogy a kérelmező által sérelmezett kijelentések elhangzottak-e, tekintettel arra, hogy az eljárás alá vont kórház ezt vitatta, vagyis a felek álláspontja ezen események ténybeli megtörténte tekintetében egymással ellentétes volt. Amennyiben megállapítható, hogy a kérelmezővel kapcsolatban, illetve irányában az általa sérelmezett kijelentés vagy kijelentések elhangzottak, következő lépésben a hatóságnak azt kell vizsgálnia, hogy ez kimeríti-e az *egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról* szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvtv.) 10. § (1) bekezdésében foglalt zaklatás tényállását, vagyis a hivatkozott jogszabályi rendelkezés által tartalmazott tényállási elemek megvalósultak-e.

A kérelmező által sérelmezett kijelentések elhangzásának vizsgálata:

A felek álláspontja a kérelmező által sérelmezett események megtörténtét illetően nem volt egységes. E tekintetben a kérelmező és a tanúk nyilatkozata sem egyezett, a hatóság által az ügyben tartott tárgyaláson ugyanis a kórházi személyzetnek a kérelmező szülésénél jelen lévő, tanúként meghallgatott tagjai (a szülész szakorvos, a rezidens, a két szülésznő, valamint a takarítónő) úgy nyilatkoztak, hogy a kérelmező által sérelmezett kijelentések nem hangzottak el. A hatóság azonban az ellentmondást az alábbiak szerint feloldhatónak tartotta.

A hatóság határozatában rögzítette, hogy a kérelmező által sérelmezett kijelentések közül csak azzal kapcsolatban folytatott vizsgálatot, ami a kérelmező roma származásával volt összefüggésbe hozható. A kérelmező által sérelmezett azon kijelentések, amelyek arra vonatkoztak, hogy a kérelmező a szülés közben „ne kiabáljon”, a hatóság álláspontja szerint még a kérelmező által előadottak alapján sem voltak a roma nemzetiséghez való tartozással összefüggésbe hozhatók, arra ugyanis utalás nem történt. Előzőek alapján a hatóság alapvetően annak a kijelentésnek az elhangzásával kapcsolatban folytatott le vizsgálatot, hogy „ti cigányok, úgylis csak a pénzért szültök”, ez ugyanis egyértelmű utalást tartalmaz a kérelmező roma nemzetiséghez való tartozására.

A hatóság a fenti sérelmezett kijelentés elhangzásának vizsgálata körében figyelemmel volt arra, hogy a tárgyaláson megjelent kérelmező az odakint várakozó négy tanú közül egyértelműen azonosítani tudta azt, akinek a sérelmezett kijelentést tulajdonította. Határozottan és egyértelműen azonosította azt az orvost is, aki az azzal kapcsolatos, a kérelmező által korábban hivatkozott közlést tette felé, hogy minden kismamának így kellene vajúdnia. A kérelmező a tanúk egymás után történő behívása során is határozott és egyértelmű volt az orvosok azonosítása tekintetében. A kérelmező továbbá a tárgyalás kezdetén az ügyintéző kérdésére spontánul és szintén egyértelműen fel tudta idézni a körülbelül öt hónappal korábban lezajlott szülése közben történeteket, vagyis a panaszában megközelítőleg két hónappal korábban leírtakat, szóról szóra idézte a „ti cigányok úgyis csak a pénzért szültök” kijelentést. A kérelmező következetes volt a tekintetben is, hogy az általa sérelmezett kijelentéseket minden alkalommal tegező formában idézte vissza. A hatóság álláspontja szerint mindez az életszerűséget támasztotta alá, ahogyan az is, hogy a kérelmező különbséget tett a meghallgatott tanúk között abból a szempontból, hogy ki az, illetve kik azok, akiknek az általa sérelmezett kijelentéseket tulajdonítja, és kik azok, akikkel kapcsolatban nem merült fel problémája, az egyik szülésznővel kapcsolatban például „a kedves, aranyos volt” kifejezéseket használta. Mindezek alapján a hatóságban az a meggyőződés alakult ki, hogy a kérelmező által előadottak hitelesek és életszerűek. A hatóság álláspontja szerint a kérelmezővel történetek valódiságát támasztotta alá az a kérelmező által előadott körülmény is, miszerint a szülését közvetlenül követő két hónap során, a rendőrségen és az ügyészségen is próbált feljelentést tenni, majd miután ott nem tudott panaszt tenni, fordult a helyi roma nemzetiségi önkormányzathoz tanácsért, és végül így nyújtott be -- az egyenlőbánásmód-referensen keresztül - kérelmet a hatósághoz. A hatóság álláspontja szerint az utóbbi alapján kijelenthető, hogy a kérelmező kitartóan kereste a jogérvényesítés lehetőségét, amiből szintén az általa sérelmezett kijelentések elhangzására lehetett következtetni, valamint arra, hogy a történetek a panaszost mélyen érintették.

A hatóság a sérelmezett kijelentés elhangzásának vizsgálata körében figyelemmel volt a kérelmezői panasz kórházon belüli vizsgálatának körülményeire is. A hatóság álláspontja szerint ugyanis különösen aggályosnak tekinthető, hogy a hatóság részére benyújtott érdemi védekezés megküldéséért felelős orvos igazgató megosztotta a kérelmező panaszának tartalmát azzal az orvossal, aki egészen biztosan jelen volt a kérelmező szülésekor, ezen túl pedig magát a panaszt is átadta neki másolatban. Így a belső vizsgálatban egy olyan személy (a szülésnél jelen levő szülész szakorvos) játszott egyértelműen hangsúlyos szerepet, aki jelen volt az események megtörténtekor és feltételezhető volt, hogy ő lehet az az orvos, akivel kapcsolatban a kérelmező a panaszában azt állította, hogy rá a roma származásával kapcsolatos megjegyzést tett. A szakorvos hangsúlyos, irányítónak tekinthető szerepét a kérelmező panaszával kapcsolatos kórházon belüli vizsgálatban a tanúvallomások kétséget kizáróan alátámasztották. Alátámasztotta ezt továbbá az is, hogy az eljárásáról szóló értesítést követően a hatósághoz érkezett, az egészségügyi szolgáltató orvos igazgatója által aláírt nyilatkozat rövid terjedelmű és meglehetősen kevés tényszerű közlést tartalmazott, ezzel szemben a tanúként meghallgatott öt kórházi dolgozó által aláírt, az orvos igazgató érdemi védekezéséhez csatolt nyilatkozat volt az, amely a kérelmező panaszában foglaltakkal kapcsolatos érdemi közléseket tartalmazta. Fentiekkel összefüggésben a hatóság határozatában rámutatott arra, hogy egy belső vizsgálat során nyilvánvalóan szükséges az érintettek személyes meghallgatása, garanciális jelentőségű azonban, hogy azt az érintettektől a lehető legfüggetlenebb személy vagy kórházon belüli testület, bizottság végezze. Semmiképpen sem elfogadható, ha egy ilyen belső vizsgálatnak a panasz által nyilvánvalóan és egyértelműen érintett személy válik a *de facto* felelősévé vagy irányítójává és a belső vizsgálat úgy történik, hogy a panasz által érintett személyek közösen megfogalmazzanak egy válaszlevelet. Ez ugyanis egyszersmind olyan következménnyel jár, hogy attól a tényről, miszerint a panasz által érintett személyek, az egyikük vezetésével, a történetekre vonatkozóan korábban közös álláspontot alakítottak ki, egy esetleges későbbi intézményen kívüli (bíróági vagy hatósági) vizsgálat során nem lehet eltekinteni. Bár a kórház orvos igazgatója a tárgyaláson hivatkozott arra, hogy a kórházi személyzet érintett tagjait maga is meghallgatta, ennek alátámasztására semmilyen feljegyzést vagy jegyzőkönyvet nem tudott benyújtani a hatóság részére, ugyanakkor a tárgyaláson előadta azt is, hogy a hatóság számára becsatolt iraton kívül a kérelmező panaszával kapcsolatban egyéb belső vizsgálati anyag nem készült. Fentiek okán attól a körülménytől, hogy a meghallgatott tanúk előzetesen ismerték a kérelem tartalmát és az másolatban is a rendelkezésükre állt, valamint – az orvos igazgató érdemi védekezéséhez csatolt, mind az öt tanú által aláírt nyilatkozat alapján megállapíthatóan – már a tárgyalást, illetve tanú meghallgatást megelőzően közös álláspontot alakítottak ki, a tanúvallomások értékelésekor a hatóság tárgyi ügyben nem tudott eltekinteni.

A hatóság határozatában rámutatott arra is, hogy a hatóság ügyintézőinek a tárgyalás során, illetve a tárgyaláson kívüli tanúmeghallgatás alatti észlelés alapján a kérelmezőről a külső szemlélőben az a benyomás alakul ki, hogy a roma nemzetiséghez tartozik. A hatóság számára ezért nem volt elfogadható az a tanúk által előadott érv, hogy a kórház nem gyűjt adatot a betegek etnikai származásáról vagy valamely nemzetiséghez való tartozásáról, emiatt a kérelmezőről sem tudhatták vagy tudták, hogy roma származású.

Fentiek alapján - tekintettel arra is, hogy az Ebktv. 19. §-ában foglalt speciális bizonyítási szabályokon túl a hatóságnak azt a speciális helyzetet is szem előtt kellett tartania, amelyben a kérelmező szülése közben a kórházi személyzet tagjaival egyedül volt, ezért az életszerűségre, illetve a tárgyaláson, illetve a tanúmeghallgatás során szerzett észlelésekre és benyomásokra fokozott figyelemmel kellett lennie -- a hatóság a kérelmező által előadottakat fogadta el az általa sérelmezett azon, a kérelmező roma származásával, illetve bőrszínével összefüggésbe hozható kijelentés elhangzását illetően, hogy „ti cigányok úgyis csak a pénzért szültök”.

A zaklatás tényállási elemei megvalósulásának vizsgálata

A kérelmező által sérelmezett kijelentés elhangzásának megállapítását követően a hatóságnak azt kellett vizsgálnia, hogy az kimeríti-e az Ebktv. 10. § (1) bekezdésében foglalt zaklatás tényállását.

Az e tárgyban folytatott vizsgálat körében a hatóság határozatában hangsúlyozta, hogy a betegellátás, illetve a kórházi betegellátás során az ellátandó beteg, és az őt kezelő orvos, valamint ellátó kórházi személyzet között egy alapvetően aszimmetrikusként jellemezhető viszony áll fenn, melyben a beteg könnyen válhat rendkívül sebezhetővé, illetve kiszolgáltatottá. Olyan strukturálisan aszimmetrikus viszonyrendszerrel van tehát szó, amelyben az emberi méltóság tiszteletben tartására fokozott figyelemmel kell lenni. Ez az oka annak, hogy az Ebktv. rendelkezésein túl az *egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.)*, mint ágazati jogszabály 10. § (1) bekezdése is előírja a beteg emberi méltóságának tiszteletben tartását az egészségügyi ellátás során. Az Eütv. 7. § (1) bekezdése pedig *expressis verbis* rögzíti a beteg jogát az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő egészségügyi ellátáshoz. Az Eütv. 3. § c) pontja az egészségügyi ellátás fogalmát a beteg adott egészségi állapotához kapcsolódó egészségügyi tevékenységek összességéként definiálja. A hatóság álláspontja szerint az egészségügyi ellátás, mint egészségügyi tevékenységek összessége olyan komplex megközelítésmódot kell, hogy jelentsen, ami a beteghez való viszonyulást, illetve kommunikációt is magában foglalja, ez utóbbiakkal kapcsolatban pedig alapvető követelmény a beteg emberi méltóságának tiszteletben tartása.

Fentiekkel összefüggésben a hatóság kifejtette, hogy az orvos, illetve kórházi ellátó személyzet, valamint a beteg aszimmetrikus viszonya, kiemelt figyelemmel a beteg kiszolgáltatott helyzetére, különösen hangsúlyosan van jelen akkor, amikor egy nő világra hozza gyermekét. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2014-ben kiadott „az intézményi szülés során a nőkkel szemben megnyilvánuló tiszteletlen és durva bánásmód megelőzéséről és megszüntetéséről” szóló állásfoglalása is kiemeli, hogy a nők a szülés során különösen sebezhetőek. A hivatkozott állásfoglalás is hangsúlyozza minden nő jogát a lehető legmagasabb szintű egészséghez, amely magában foglalja az emberi méltóságot tiszteletben tartó egészségügyi ellátáshoz, valamint megkülönböztetéstől mentes bánásmódhoz való jogot a várandósság és a szülés során. Az állásfoglalás a minőségi szülészeti ellátás lényegi összetevőjeként tekint az emberi méltóságot tiszteletben tartó ellátásra. A hatóság végül a WHO-állásfoglalás azon megállapítására kíván utalni, mely szerint a valamely etnikai kisebbséghez tartozó nők fokozottan kiszolgáltatottak a tiszteletlen és durva bánásmódnak.

A hatóság álláspontja szerint a kérelmező által sérelmezett azon kijelentés, hogy „ti cigányok úgyis csak a pénzért szültök” kétséget kizáróan a kérelmező védett tulajdonságára, azaz roma származására utal, a hatóság álláspontja szerint továbbá a kérelmezőt bőrszíne alapján is roma származásúként lehetett azonosítani. Fenti kijelentés egyszersmind egyértelműen alkalmas volt arra, hogy a kérelmező körül ellenséges, megfélemlítő, mindenekelőtt azonban megalázó, illetve megszégyenítő környezetet alakítson ki. A kijelentés megalázó jellegét erősítette a tegező forma használata is. Ezen túl, bár a kérelmező, illetve a tanúk vallomása nem volt egységes a tekintetben, hogy a kérelmező szülése során a kórházi személyzet összes tanúként meghallgatott tagja jelen volt-e, egyértelműen kijelenthető, hogy gyermekének világrahozatala során a kérelmező körül mindvégig jelen volt a kórházi személyzet legalább három-négy tagja, ami elégséges annak megállapításához, hogy a fenti jellemzőkkel leírható környezet a kérelmező körül *de facto* is kialakult.

Fentiek alapján tehát a hatóság megállapította, hogy az eljárás alá vont egészségügyi szolgáltató azzal, hogy a kérelmező szülése során az őt ellátó orvos a kérelmező roma nemzetiséghez való tartozására utaló, a panaszos emberi méltóságát sértő kijelentést tett, a kérelmezővel szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét. Az eljárás alá vont kórház e magatartásával a kérelmezővel szemben roma nemzetiséghez való tartozásával és bőrszínével összefüggésben megvalósította a zaklatás tényállását. A hatóság ezért megtiltotta a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását. Elrendelte továbbá jogerős és végrehajtható -- az eljárás alá vont adatainak kivételével anonimizált -- határozatának nyilvános közzétételét, 60 napra az eljárás alá vont internetes oldalán a nyitólapról közvetlenül elérhető módon és a hatóság www.egyenlobanasmod.hu internetes oldalán. Fentiekén túl, a hatóság az eljárás alá vont egészségügyi szolgáltatóval szemben 500.000,- Ft bírságot szabott ki.

A jogkövetkezmények megállapítása során a hatóság tekintettel volt az eset összes körülményére, valamint mérlegelte az egyéni szempontokat. A jövőbeni hasonló esetek megakadályozása érdekében a hatóság elengedhetetlenül fontosnak tartotta az Ebktv. 17/A. § (1) bekezdés b) pontja szerinti szankció (jogsértő magatartás jövőbeni tanúsításának megtiltása) alkalmazását. Elsősorban a generális prevenció érdekében rendelte el a hatóság a határozat nyilvánosságra hozatalát (Ebktv. 17/A. § (1) bekezdés c) pontja) 60 napra az eljárás alá vont kórház, valamint a hatóság honlapján. Az Ebktv. 17/A. § (1) bekezdés d) pontjának alkalmazása (bírság kiszabása) körében a bírság összegének meghatározásánál a hatóság figyelemmel volt a jogsértés súlyára, ugyanakkor tekintetbe vette azt is, hogy az eljárás alá vont egészségügyi szolgáltató nyitottságot mutatott egyezség megkötésére, ezért a hatóság nem tartotta indokoltnak a bírság 500.000,- forintnál magasabb összegű megállapítását. Fentiekén túl, az előzőekben hivatkozott szankciók egymás mellett történő alkalmazását a hatóság mindenekelőtt a jogsértés súlyára tekintettel tartotta indokoltnak, figyelemmel az orvos-beteg viszony aszimmetrikus jellegére, azon belül a betegellátásba bekerülő szülő nők kiszolgáltatott helyzetére, valamint arra, hogy ezekben a viszonyokban éppen ezért az emberi méltóság tiszteletben tartására fokozott figyelemmel kell lenni.